

Projev – Velká aula 17. listopadu 2019

Vážené dámy, vážení pánové,

chtěl bych vás velmi srdečně přivítat v těchto prostorách – Velké aule Karolina. Je více než symbolické, že si právě tady připomínáme zlomové momenty naší moderní historie. Univerzita Karlova a zejména její studenti jsou s dramatickými momenty naší historie neodmyslitelně spojeni.

V letošním roce slavíme třicet let od pádu železné opony, slavíme výročí Sametové revoluce. Zlomového bodu v naší historii, který si mnozí z nás pamatujeme. Dnešní den je oslavou třiceti let toho nejcennějšího, co máme, a to svobody. Zároveň v tento radostný a slavnostní den nelze nezpomenout na události, které patří mezi jedny z nejdramatičtějších a nejmrazivějších, jak v historii České republiky, Československa, tak naší univerzity.

Dne 28. října 1939 si občané Československa mezi nimiž byli mnozí studenti Univerzity Karlovy připomněli výročí založení republiky. V průběhu demonstrace byl nacistickými německými vojáky vážně zraněn student medicíny Jan Opletal a zavražděn pekařský dělník Václav Sedláček. Opletalův pohřeb 15. listopadu se stal další demonstrací občanského nepokoje proti nacistickému režimu v Protektorátu Čechy a Morava. Mnozí prokázali nebyvalou občanskou odvahu. Dne 17. listopadu 1939 pak na Hlávkovu kolej vtrhlo gestapo, zatkl mnoho studentů a vzápětí byli popraveni: historik Josef Matoušek, studenti práv Jaroslav Klíma, Josef Adamec, Bedřich Koula, František Skorkovský, student bohemistiky a germanistiky Jan Weinert, student medicíny Jan Černý, student architektury Václav Šafránek a student ekonomie a zaměstnanec Slovenské ambasády Marek Frauwirth, který pomáhal vydávat falešné pasy židovským uprchlíkům.

Listopadové události roku pak vyvrcholily uzavřením českých univerzit. Dvanáct set studentů bylo zavlčeno do koncentračního tábora Sachsenhausen, kde mnozí strádání, kterému byli vystaveni, nepřežili. Reakce lidí na celém světě a neutuchající aktivita Ústředního svazu československého studentstva i exilové vlády v Londýně pak vyústily v tzv. „Prohlášení spojeneckých studentů k 17. listopadu“, které v roce 1941 vyhlásilo tento den Mezinárodním dnem studentstva, jsem rád, že konečně i náš parlament uznal tyto historické skutečnosti.

Komunistický režim měl k tomuto svátku rozporuplný vztah. Jeho oslavování nebylo výrazně podporováno. O padesát let později, kdy se již fakticky hroutily komunistické režimy ve střední a jihovýchodní Evropě, vyšli studenti pražských vysokých škol a občané do ulic znovu, tak jako během celého roku. Na Albertově se odehrála povolená demonstrace, kdy průvod šel na Vyšehrad a odtud pokračoval na Národní třídu. Na Albertově vedle vzpomínky na oběti nacismu, zazněla i kritická slova na adresu vládnoucího komunistického režimu. Ten svůj osud pak zpečetil brutálním, násilným zásahem proti studentům na Národní třídě. Teď by bylo možné říci, že zbytek už je historie. Nicméně bychom se všichni měli zasadit o to, aby se jak rok 1939, tak rok 1989 nestaly pouze kapitolou v učebnici dějepisu. Sametová revoluce, změna režimu a nástup demokratického režimu nejsou automatickou věcí. Každý z nás si nese osobní vzpomínku na posledních třicet let. Všichni máme své radostné vzpomínky, úspěchy i neúspěchy. Třicet let je radostnou událostí, která vybízí k oslavám, ale také k rozsáhlé reflexi. Neusněme na vavřínech, o demokracii je nutné se starat a podporovat ji.

Ve společnosti panuje pocit, často udržovaný i médií, že jsme všichni rozdělení, že si nerozumíme, že se neznáme, že nás rozdělují hodnoty, kultura, styl života či finanční příjmy. Tady bych rád zdůraznil mluvme spolu, naslouchejme si, nenechme si vnutit pocit, že nás společná svoboda rozděluje. Jak v roce 1939, tak v roce 1989, stáli v pražských ulicích vedle sebe lidé z celého spektra společnosti. Hledejme spíše, co nás spojuje než, co nás rozděluje. *Jsem lékař a víte, lidé opravdu nejsou tak odlišní. Vídám to kolem sebe příliš často, ztráta lidského zdraví je opravdu vážný problém, kdy si mnozí začnou uvědomovat, co je podstatné a na čem záleží, nečekejme na tragické momenty, abychom si uvědomili, že nám všem záleží na rodině, přátelích, našem okolí, začněme se k sobě chovat dobře a slušně již teď.*

Velkou roli v tomto může sehrát právě naše univerzita, která má být místem kritické, slušné, odpovědné a nezávislé diskuse na celou řadu často těžkých a nepopulárních témat.

Vzdělání je strategickou hodnotou pro celou zemi. Rád bych chtěl poděkovat kolegům, našim výzkumníkům, pedagogům a studentům, kteří všichni společně přispívají k tomu, že naše univerzita poskytuje špičkové vzdělání a dělá špičkový výzkum. Jsme součástí prestižního projektu Aliance 4EU plus, který k hlubší spolupráci přivedl naši univerzitu, Sorbonnu, Milánskou univerzitu, Varšavskou univerzitu a univerzity v Kodani a Heidelbergu. Možnosti spolupráce a vytváření vpravdě „evropské univerzity“ jsou díky tomuto projektu nesmírné.

Vedle toho, že jsme prestižní vzdělávací a výzkumná instituce, tak univerzita nastoluje a otevírá nová společná témata. Podporujeme a budeme nadále za každých okolností podporovat dialog. Univerzita zahájila diskusní projekt Česko! A jak dál? v rámci, kterého diskutujeme s širokým spektrem odborníků palčivá témata současnosti – ať již jde o sucho a klimatickou změnu, problematiku vzdělání, tak i budoucnost naší země. Máme velkou zodpovědnost k celé společnosti. Máme velkou zodpovědnost k dalším generacím i k tomu, v jakém stavu jim zanecháme planetu. Nenechme se prosím, svobodou, kterou máme, rozdělovat.

Žijeme v době, která se překotně mění, geografické vzdálenosti se zkracují, žijeme v globálním propojeném světě. Nicméně občas to vypadá, jako kdyby se prodlužovala vzdálenost mezi námi. Nebudujme mezi sebou propasti, ale snažme se nalézat společná témata. Vážím si toho, že akademická obec usiluje o dialog, a že naši studenti a profesori mnohokrát prokázali nesmírnou odvahu pomáhat a zastat se slabších. Nebud'me lhostejní a vnímejme závazek, který pro nás představují, jak 17. listopad 1939, tak i 17. listopad 1989. Nesmíme rezignovat na hodnoty, na nichž stojí demokracie a usilujme spolu o to, abychom naši pořád ještě mladou demokracii rozvíjeli. Z naší historie víme, že demokracie a svoboda nejsou samozřejmostí.

Přeji vám krásný večer a děkuji za pozornost, že jsme tu všichni společně